

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น
ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
School-Based Management for Local Development
through Lifelong Education

นิภา เพชรสม

Nipa Petsom

รศ. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

Assoc. Prof., Educational Administration Program,

Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail nipa.petsom@gmail.com

(Received: December 20, 2019; Revised: February 13, 2020; Accepted: March 1, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย วัตถุประสงค์เพื่อให้คนทุกช่วงวัยชีวิตได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ส่งเสริมบุคคลให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัด ซึ่งมีความพร้อมในด้านทรัพยากร บุคลากร สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เป็นฐานในการขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิตไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น โดยให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย ประชาชนทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้คนในท้องถิ่นสามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ทำให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง ส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนาท้องถิ่น การศึกษาตลอดชีวิต

Abstract

Lifelong education is a study of the combination of formal education, non formal and informal education. Its objectives are encouraging people of all ages to develop themselves to have knowledge, professional skills, life skills and work skills that conform with the needs of labor markets, supporting people to have morality, ethics, public mind and to adjust themselves for living with others in society. School-based management for local development is an administrative innovation in which local government organizations have policies for schools under their readiness in terms of resources, personnel, media, materials used as a base for driving lifelong education to local people. The schools are independent in the administration of formal education, non-formal and informal education. The basic school commission, which consists of people from all sections in the district, is involved in school administration. Local people can use their knowledge to pursue career, and improve their quality of life. Local is stronger resulting in a more stable society and nation.

Keywords: School-based Management, Local development, Lifelong education

บทนำ

จากสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อน และคาดการณ์ได้ยาก ในขณะที่ผลการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับยังคงมีปัญหาทั้งในด้านคุณภาพ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ด้านคุณลักษณะและทักษะอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพึงพอใจ ตลอดทั้งกำลังแรงงานของประเทศที่มีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการเข้าสู่สังคมสูงวัย ตลอดทั้งกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างไร้ขีดจำกัดของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมต่อทั้งโลกให้เป็นหนึ่งเดียว การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0 จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคมของชนในชาติ นั่นคือการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทุกช่วงวัยของชีวิตด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558: 15)

ซึ่งแนวคิดนี้ได้ปรากฏชัดเจนในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579) ในยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนด้วยการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ยุทธศาสตร์ การศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง ปลุกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ การเสริมสร้างให้คนมีสุขภาพที่ดี และการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย (ปรเมธี วิมลศิริ, 2559: 24) สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579 คือ หลักการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็น การจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคนทุกช่วงวัยตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัย มีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตามความพร้อมและ ความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งมีสมรรถนะในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพตาม ความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ อันจะนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2560: 76) และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ได้กล่าวไว้ในมาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 6)

สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษา ตลอดชีวิต เป็นแนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้โรงเรียนในสังกัดซึ่งตั้งอยู่ ในท้องถิ่นจัดการศึกษาตลอดชีวิต คือ จัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาธิบายให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นทุกช่วงวัยของชีวิต โดยให้ทุกภาคส่วนใน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละ บุคคลให้สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ท้องถิ่น

ดังนั้น ในบทความนี้จึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการ ศึกษาตลอดชีวิต ส่วนที่ 2 การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการ จัดการศึกษาตลอดชีวิต ส่วนที่ 3 ตัวอย่างการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และผลงานวิจัย ส่วนที่ 4 บทสรุป

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

1. ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

นักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของ “การศึกษาตลอดชีวิต” โดยมีคำที่ใช้เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ซึ่งคำ 2 คำนี้ใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงกันมาก ดังนี้

คำว่า “การศึกษา (Education)” กับการเรียนรู้ (Learning) มีความแตกต่างกันดังนี้คือ การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนหรือในตัวบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับความรู้และได้รับประสบการณ์ สำหรับความหมายของการศึกษานั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่จะทำใหบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ทำใหบุคคลเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ดีในสิ่งที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม โดยนัยของความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการในการให้ความรู้ ให้ประสบการณ์โดยผ่านวิธีการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อจะช่วยให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมที่จะเกิดประโยชน์ต่อตัวเขา เพื่อที่จะพัฒนาบุคคลนั้นๆ นั่นก็คือ การศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทางที่เหมาะสมแก่บุคคล จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นคำที่ใช้โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้้อย่างเหมาะสม เพื่อจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง เพียงแต่อาจจะมิต้นที่ต่างกัน คือ การศึกษาตลอดชีวิต จะมองในแง่ของผู้จัดว่าจะจัดเตรียมกระบวนการจัดประสบการณ์อย่างไรจึงจะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมตลอดชีวิตของตน ส่วนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะเน้นที่ตัวผู้เรียนว่าหลังจากมีผู้จัดการศึกษาให้แล้วผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไร และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือไม่ อย่างไร หรือในลักษณะใด ซึ่งทั้งสองคำนี้มีเป้าหมายปลายทางเดียวกัน (Galbraith, 1992: 14) ในบทความนี้จึงใช้คำว่า การศึกษาตลอดชีวิต เกี่ยวกับความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต มีนักการศึกษาและองค์กรต่างๆ ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ว่า หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 6)

เดบ (Dave, 1975: 20) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาทั้งหมดที่ครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคลเพื่อจะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านศักยภาพในตัวบุคคล สังคมและอาชีพ การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่บ้าน ที่โรงเรียน ในชุมชน ในสถานที่ทำงาน การเรียนจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ การเรียนจากสถานการณ์และกิจกรรมในรูปแบบอื่นๆ ตามแนวคิดนี้ การศึกษาตลอดชีวิตได้ให้แนวทางใหม่ใน

การกำหนดเป้าหมายของการศึกษา กิจกรรมและโครงสร้างทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกๆ ด้านตลอดช่วงชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ปีเตอร์สัน (Peterson, 1979: 15) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของเขา อันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาสติปัญญา สังคมและบุคคล การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาของผู้ใหญ่เท่านั้น แต่เป็นการศึกษาสำหรับทุกๆ ช่วงวัยของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิด การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ไปจนถึงผู้สูงอายุ เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนตาย ส่วนการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการของการจัดโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมนุษย์

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่จะให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย โดยในแต่ละช่วงชีวิตบุคคลอาจได้รับการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบผสมผสานกัน เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล สัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดทั้งการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต

2. องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต

บุคคลจะได้รับการศึกษาทุกช่วงวัยของชีวิตอย่างต่อเนื่องได้นั้น จะอาศัยเพียงการศึกษาในระบบเท่านั้นไม่เพียงพอ เพราะบุคคลไม่สามารถศึกษาอยู่ในสถานศึกษาตลอดชีวิตได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพการณ์แต่ละช่วงวัยของชีวิต จากการศึกษาความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตดังกล่าวข้างต้น พบว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นองค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิตคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีรายละเอียดดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 9)

การศึกษาในระบบ (Formal Education) หมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ซึ่งระดับมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา ส่วนระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

การศึกษานอกระบบ (Non-formal education) หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและ ประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมี ความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม เช่น การฝึกอบรม อาชีพให้แก่ชุมชน การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก และผู้สูงอายุ เป็นต้น

การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

จะเห็นว่า การศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันมาก ซึ่งในแต่ละ ช่วงวัยชีวิตของบุคคล อาจได้รับการศึกษาทั้งสองหรือสามรูปแบบผสมผสานกันไป เช่น ขณะที่บุคคล ได้รับการศึกษารูปแบบหนึ่งอาจจะได้รับอีกรูปแบบหนึ่งควบคู่กันไปด้วยก็ได้ โดยเฉพาะการศึกษา ตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้เสมอ แม้บุคคลกำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบก็ตาม

3. ความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาตลอดชีวิต

เนื่องจากการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยจะต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงใน เรื่องต่างๆ อยู่เสมอ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยชีวิตของมนุษย์ จากวัย ทารกสู่วัยเด็ก จากวัยเด็กสู่วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ วัยสูงอายุต่อเนื่องกันไป ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้ง ทางด้านร่างกาย ความคิด สติปัญญาและบทบาทหน้าที่ในแต่ละช่วงวัยชีวิต ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลง ของชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อจะได้ปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่าง เหมาะสม ความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องศึกษาตลอดชีวิตมีดังนี้ (กาญจนา วัฒนสุนทร, 2555: 55–61)

3.1 การเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยของชีวิต มนุษย์จะมี การเจริญเติบโตและมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ทุกช่วงวัยของชีวิต การศึกษาจะช่วยให้มนุษย์มี พัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และในวัยต่อมา มา การศึกษาก็ยังคงจำเป็นอย่างมากเช่นกัน เพราะจะช่วยใ้บุคคลมีอาชีพที่เหมาะสม มีความรู้และ

ทักษะในการดำเนินชีวิต ในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในวัยสูงอายุการศึกษาก็ยังคงจำเป็น เพราะจะช่วยให้สามารถดูแลรักษาสุขภาพ ปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามวัย

3.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างประชากร โดยทั่วไปโครงสร้างประชากรของประเทศต่างๆ มีลักษณะเป็นรูปปิรามิด ฐานกว้าง ยอดแหลม คือ มีประชากรวัยเด็กมากที่สุด รองลงมาเป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตามลำดับ จำนวนประชากรมีน้อยที่สุดคือ ประชากรวัยสูงอายุ ปัจจุบันโครงสร้างประชากรในหลายประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือ จำนวนเด็กแรกเกิดลดลง จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมาก จำนวนประชากรที่มากที่สุดคือ วัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงาน โดยเฉพาะในประเทศพัฒนา เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศไทยมีแนวโน้มจำนวนวัยผู้ใหญ่ที่เป็นวัยผู้สูงอายุมีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องขยายออกไปสู่ประชากรวัยแรงงานและวัยผู้ใหญ่ตอนกลางและวัยสูงอายุด้วย และนับวันจำนวนผู้สูงอายุจะยิ่งมากขึ้น เพราะฉะนั้นประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยจึงต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาสำหรับผู้สูงวัยมากขึ้น

3.3 การศึกษาที่มีอยู่ยังไม่เอื้อให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดทุกช่วงวัยชีวิต การศึกษาที่จัดอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ส่วนใหญ่ยังเน้นที่การศึกษาในระบบ ซึ่งเป็นการศึกษาเพียงช่วงต้นของชีวิตเท่านั้น แต่ละประเทศจะทุ่มเทงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอย่างมากมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาในระบบซึ่งถือว่าการศึกษาสำหรับบุคคลในวัยเรียนเป็นการศึกษาที่สำคัญมาก แต่จากการศึกษาค้นคว้าของนักการศึกษาจำนวนมาก พบว่า การศึกษาสำหรับบุคคลในช่วงอายุอื่นก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ในสภาพที่เป็นอยู่การจัดการศึกษาต่อเนื่องหลังวัยเรียนที่หลายประเทศทำอยู่ในขณะนี้คือ ได้มีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสศึกษาในวัยเรียนและผู้ที่ย้ายจากโรงเรียนมาแล้วทุกเพศทุกวัยให้ได้มีโอกาสศึกษาอย่างต่อเนื่อง หลังจากการศึกษาในโรงเรียนก็ยังได้รับความสำคัญค่อนข้างจะรองจากการศึกษาในระบบ ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ได้มีการพยายามที่จะส่งเสริมเพื่อที่จะให้เป็นโอกาสทางการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งแก่ประชาชน แต่ก็ยังทำได้น้อยเช่นกันเมื่อเทียบกับการศึกษาในระบบและเมื่อเทียบกับกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับบริการ

3.4 ความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา สภาพการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่แม้ว่าจะเน้นการศึกษาในระบบ แต่ในทางปฏิบัติในหลายประเทศยังพบว่าประชาชนยังไม่ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา กล่าวคือ ประชาชนที่อยู่ในเมืองจะมีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดีกว่า ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคมสูงกว่ามีโอกาสที่จะได้รับการศึกษามากกว่าผู้ที่มีฐานะยากจนและผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกล ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาเพียงแค่การศึกษาภาคบังคับ และต้องออกจากโรงเรียนก่อนเพราะความยากจน ต้องออกมาช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ หรือผู้ที่มีโอกาสเรียนต่อสูงกว่า

นั่นก็อาจจะเรียนต่อไปได้อีกระดับหนึ่ง แต่ในที่สุดด้วยภาวะเศรษฐกิจและด้วยความห่างไกลจากสถานศึกษาก็อาจต้องออกจากโรงเรียนเช่นกัน ซึ่งยังพบอยู่ในสังคมหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าการที่บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาไม่เท่าเทียมกันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม คนที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีงานที่ดีกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคมที่ดีกว่า ผู้ที่ยากจนที่อยู่ในชนบทจะไม่มีโอกาสยกฐานะของตนเองได้ トラบดีที่สภาพการจัดการศึกษายังเป็นเช่นนี้

3.5 เพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ปัจจุบันแทบทุกสังคมทุกประเทศในโลก ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องนำการศึกษาตลอดชีวิตเข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศ ดังที่ไฮนอต (Hainaut, 1981: 29) กล่าวว่า การที่บุคคลต้องได้รับการศึกษาตลอดชีวิตนั้น อาจจะพิจารณาจากความจำเป็น 3 กลุ่ม คือ

3.5.1 ความจำเป็นอันเนื่องมาจากตัวบุคคล ได้แก่ บุคคลต้องการความรู้ อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับตัวทางด้านการงาน การประกอบอาชีพให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะประกอบอาชีพ มีการทำงานที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปได้ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทในแต่ละช่วงชีวิตอย่างเหมาะสม เช่น บทบาทการทำงาน บทบาทการเป็นหัวหน้าครอบครัว บทบาทการเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง บทบาทการเป็นผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.5.2 ความจำเป็นอันเนื่องมาจากสังคม เพราะสังคมต้องการให้ประชาชนในสังคมเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะติดต่อสื่อสารกันรู้เรื่อง โดยมีความรู้ ความเข้าใจในวิชาการและความรู้ในระดับเดียวกัน นอกจากนั้นยังสามารถติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกได้ สังคมต้องการให้สมาชิกในสังคมมีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสม และต้องการให้ช่วยกันพัฒนาสังคม แก้ปัญหาของสังคม และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสังคมได้

3.5.3 ความจำเป็นอันเนื่องมาจากประเทศชาติ ประเทศชาติต้องการประชาชนที่มีคุณภาพ มีความรู้ ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาของประชาชนจึงหมายถึง การพัฒนาประเทศชาติ โดยสร้างรากฐานของประชาชนให้แข็งแกร่ง

จากเหตุผลและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต จะเห็นว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ เป็นการศึกษาที่ไม่แยกจากชีวิต แต่กลับผสมผสานกันไปกับการดำเนินชีวิตของบุคคล แนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิตจึงได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดหลักของการศึกษาของโลกในปัจจุบัน ถ้าสังคมประเทศใดจัดการศึกษาให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตได้ นับว่าเป็นการพัฒนา ทั้งบุคคลและประเทศชาติโดยรวม กล่าวคือ

1. ช่วยให้บุคคลได้มีโอกาสเรียนรู้ในทุกช่วงของชีวิต
2. ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3. ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพการดำเนินชีวิต เพราะการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการศึกษากับชีวิต
4. ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับการงาน สามารถเลือกอาชีพและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
5. ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้
6. ช่วยให้ผู้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ สามารถพึ่งตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้
7. ช่วยให้ผู้บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

4. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

แนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่ได้รับการกล่าวถึงในต่างประเทศมาในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากการตระหนักว่า มีความจำเป็นต้องให้ “โอกาสครั้งที่สอง” เพื่อให้ผู้ที่ไม่ได้รับประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษาที่มีอยู่ในช่วงวัยเด็กและเยาวชนได้มีโอกาสอีกครั้งในการเรียนรู้ สำหรับตัวอย่างประสบการณ์ต่างประเทศที่น่าสนใจประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้นอกระบบและการศึกษาตลอดชีวิตเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบที่มีคุณภาพได้ดี ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น โดยประเทศญี่ปุ่นมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่กับการให้ความสำคัญมิติอื่นด้วย กล่าวคือ ประเทศญี่ปุ่นได้ตระหนักว่าพื้นฐานที่สำคัญที่จะสามารถนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้นั้น คือ ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังได้ปลูกฝังค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความสามารถและคุณความดี (Merit) ในการเป็นตัวตัดสินความก้าวหน้าของบุคคลทั้งในด้านการงานและในด้านสังคม จากการที่ประเทศญี่ปุ่นมีค่านิยมว่า ระดับความสามารถของบุคคลสามารถประเมินได้จากผลการศึกษา ซึ่งความสำเร็จทางการศึกษาเองก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาที่มีมาตั้งแต่เกิดและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากแต่เป็นผลของความพยายามในการศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น หากผู้เรียนมีผลการเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ ความล้มเหลวนั้นจะถูกนับว่าเป็นของครอบครัวและครูผู้สอนด้วยเช่นกัน เพราะไม่สามารถช่วยผลักดันเด็กได้อย่างเข้มข้นเพียงพอจากค่านิยมดังกล่าวทำให้ทุกฝ่ายรวมถึงตัวผู้เรียนมีแรงกระตุ้นในด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นมิได้มุ่งเน้นแต่การเรียนการสอนที่หวังแต่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น หากแต่เป็นการจัดการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างประชากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตใจที่ดีงามโดยอาศัยการจัดการศึกษาและการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตพร้อมกันนั้นยังให้การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านวิชาการ การกีฬา วัฒนธรรม ตลอดจนจิตวิทยาาสตร์และเทคโนโลยี ปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

เน้นการสอนเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนในห้องเรียนสามารถเชื่อมโยงมาสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้

อย่างไรก็ตาม หากหันมามองประเทศไทย การศึกษาในระบบของไทยยังอยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำ อีกทั้งมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึง การขาดความเท่าเทียม และขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในขณะที่การส่งเสริมการเรียนรู้นอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาตลอดช่วงชีวิตยังมีอยู่ในวงจำกัด ดังนั้น แนวโน้มในอนาคตนับจากนี้ไป บทบาทของภาครัฐสำหรับประเทศไทยจึงมีใช้แค่เพียงการให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาในระบบอีกต่อไป หากแต่ต้องส่งเสริม สนับสนุน การเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตควบคู่ไปด้วย โดยแนวนโยบายเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตที่สามารถดำเนินการได้ เช่น (ประกาย ชีระวัฒนากุล และคณะ, 2556: 76)

1. รัฐควรจัดพื้นที่สาธารณะ (Public space) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและประชาชนทั่วไปที่สนใจเรียนรู้ ได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนส่งเสริมภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีความพร้อมและศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนหรือท้องถิ่นในการจัดพื้นที่เปิด (Open spaces) ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน
2. เน้นการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้กับโรงเรียนมากขึ้น เช่น เป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมนอกห้องเรียน เพิ่มความยืดหยุ่นในการศึกษาเรียนรู้ เพิ่มทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น
3. สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้คนในวัยต่าง ๆ สนใจใฝ่เรียนรู้ ตลอดช่วงชีวิตและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้มากขึ้น
5. เปิดช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่ริเริ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ.1980 และแพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ เช่น แคนาดา นิวซีแลนด์ ฮังการี อิสราเอล ซึ่งประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาระดับหนึ่ง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่ได้อิทธิพลมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จจากหลักการ วิธีการ และกลยุทธ์ในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากผลการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ สร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงนำแนวคิดนี้มาพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยปรับกระบวนการ

และวิธีการไปสู่การบริหารที่กระจายอำนาจไปสู่โรงเรียนและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้ (กาญจนา วัฒนสุนทร, 2555: 45)

1. ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

ส่วนแผนและงบประมาณทางการศึกษาท้องถิ่น สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2551: 6) ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development: SBMLD) ว่าหมายถึง การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับจัดการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ผู้เรียนในท้องถิ่นได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ มุ่งสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2. แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดที่ว่า การจัดการศึกษาต้องนำไปสู่การเป็นคนดี มีอาชีพสุจริต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก ไม่ใช่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความเป็นเลิศทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์แต่ละคนมีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและศักยภาพของผู้เรียนทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของตนเอง และนำองค์ความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ ประกอบกับโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีทรัพยากรทางการศึกษา เช่น บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้เป็นจำนวนมากและตั้งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ประชาชนทุกคนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีแนวคิดในการพัฒนาและสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development: SBMLD) (สุวรรณ พินตานนท์ และกาญจนา วัฒนสุนทร, 2555: 45-47)

อาจกล่าวได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีลักษณะดังนี้

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งจนสามารถเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างแท้จริง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีคำสั่งแต่งตั้ง

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นปัจจุบัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา มีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการประชุมเพื่อรับทราบปัญหาและให้คำแนะนำแก่สถานศึกษา ตลอดจนกำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

2.2 โรงเรียนจัดการศึกษาในระบบโดยหลักสูตรสถานศึกษา มีโปรแกรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย หรือมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือมีกิจกรรมกลุ่มผู้สนใจตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

2.3 โรงเรียนต้องจัดการศึกษานอกระบบ (เป็นการให้ความรู้ ซึ่งต้องมีการวัดและประเมินผล ผู้ที่สอบผ่านจะได้รับวุฒิปัตร) โดยการจัดฝึกอบรมตามความต้องการของเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น

2.4 โรงเรียนต้องจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (เป็นการจัดการศึกษาตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล ไม่มีการวัดและประเมินผลเพื่อมอบวุฒิปัตร) โดยการจัดหาแหล่งเรียนรู้ตามความต้องการของเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น

2.5 ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการศึกษาในระบบ พิจารณาจากความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ความพึงพอใจต่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พิจารณาได้จากความพึงพอใจของเด็ก เยาวชน และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

3. ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่น

ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่น คำว่า “การพัฒนา” มาจากภาษาอังกฤษ “Development” แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่เล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่อไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิม หรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าสนใจ (ปกรณ ปรียากร, 2558: 5) ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทย หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538: 238) อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ

ส่วนคำว่า “ท้องถิ่น” ในวัฒนธรรมไทยปรากฏอยู่หลายชื่อเรียกหลายรูปแบบและหลายความหมาย เช่น ถิ่นฐานบ้านช่อง ป่าเขาลำเนาไพร ภูมิลำเนา ถิ่นที่ ท้องที่ หรือสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และรวมถึงมิติความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างคน เวลา สถานที่ รวมทั้งรายละเอียดที่ถูกบรรจุอยู่ในพฤติกรรมทางสังคมหรือระบบความสัมพันธ์เฉพาะอย่าง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ท้องถิ่นหมายถึง ท้องที่ ถิ่นที่ ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และมิติสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างคน เวลา สถานที่ ที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันเป็นระบบ ความสัมพันธ์เฉพาะอย่าง

สรุปความหมายของการพัฒนาท้องถิ่นได้ว่า การพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การทำให้บุคคลในชุมชนท้องถิ่น มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และเป็นการพัฒนาอย่างสมดุล มีความเป็นธรรมทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และความยั่งยืนทางระบบนิเวศ (กาญจนา บุญส่ง, 2551: 73)

4. หลักการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

สุวรรณ พินตานนท์ และกาญจนา วัฒนสุนทร (2555: 18–28) ได้กล่าวถึงการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต สรุปได้ว่า

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อันจะทำให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และการสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ อย่างแท้จริง

2. พัฒนาและส่งเสริมให้โรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถึงแม้โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าลักษณะการบริหารโรงเรียนมี 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

3. พัฒนาและส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต กล่าวคือ ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่น มีเวลาอยู่กับครอบครัวและช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อให้โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินของ สมศ. ในระดับดีขึ้นไปทุกมาตรฐาน และโรงเรียนทำการสำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม (รายวิชาเพิ่มเติม) ตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3.2 การจัดการศึกษานอกระบบ เป็นการให้ความรู้ ซึ่งต้องมีการวัดและประเมินผล (ผู้ที่สอบผ่านจะได้รับวุฒิปัตร์) โรงเรียนทำการสำรวจความต้องการในการเรียนรู้หรือความต้องการในการฝึกอบรมของเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น และโรงเรียนจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ตามความต้องการนั้นๆ (ซึ่งจะดำเนินการจัดเองหรือประสานหน่วยงานอื่นให้มาดำเนินการจัดก็ได้)

เพื่อมุ่งพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละคน จนสามารถนำทรัพยากรหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นมาประกอบอาชีพได้

3.3 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (เป็นการจัดการศึกษาตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล ไม่มีการวัดและประเมินผลเพื่อมอบวุฒิบัตร) โดยโรงเรียนทำการสำรวจความต้องการในการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น โรงเรียน จัดหาแหล่งเรียนรู้ให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนที่ต้องการ (ซึ่งจะดำเนินการจัดเองหรือประสานหน่วยงานอื่นให้มาดำเนินการจัดก็ได้) เพื่อมุ่งพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละคน จนสามารถนำทรัพยากรหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นมาประกอบอาชีพได้

การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นการส่งเสริมอาชีพ ควรจัดทำเป็นโครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพที่ทั้งความรู้และปัจจัยการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างแท้จริง กล่าวคือ เด็ก เยาวชน และประชาชนสามารถทำการประกอบอาชีพนั้นๆ ได้หลังจากผ่านการฝึกอบรมแล้ว เช่น บ่อเลี้ยงปลา หรือพันธุ์ปลา เป็นต้น สำหรับตัวอย่างการจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ห้องสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในเวลาหลังเลิกเรียน วันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ เป็นต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต คือ 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งสามารถเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง ทำให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น 2) โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน ทำให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละคนจนสามารถประกอบอาชีพได้ 3) ประชาชนในท้องถิ่นสามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างครบวงจร เป็นคนดี มีอาชีพสุจริต และดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข ครอบครัวมีความอบอุ่น และชุมชนมีความเข้มแข็ง

5. ตัวอย่าง: การดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของโรงเรียนเทศบาล 2 วัดพระทรง (สุทิวีเทศอุปถัมภ์) สังกัดเทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

โรงเรียนเทศบาล 2 วัดพระทรง (สุทิวีเทศอุปถัมภ์) ตั้งอยู่เลขที่ 187/1 ถนนมาตยาพงษ์ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.2465 มีพื้นที่ 2 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผู้บริหารและครูจำนวน 23 คน นักเรียนจำนวน 275 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556) มีอาคารสถานที่ เช่น ห้องสหกรณ์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องศูนย์การเรียนรู้ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

ห้องดนตรีไทย ห้องนาฏศิลป์ เป็นต้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง ฐานะค่อนข้างยากจน ผู้เรียนต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และส่วนใหญ่มาจากครอบครัวแตกแยก สิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียนเป็นชุมชนแออัด บริเวณโรงเรียนคับแคบ ทำให้เกิดปัญหาด้านการบริหารจัดการพื้นที่ในโรงเรียน

การดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการศึกษาในระบบ ด้านการจัดการศึกษานอกระบบ และด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร ได้จัดทำเป็นโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 กิจกรรมย่อย คือ 1) การฝึกอบรมหรือประชุมสัมมนา 2) การศึกษาดูงาน 3) การประชุมผู้ปกครองโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ารับฟังปัญหา

5.2 ด้านการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละบุคคลจนสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ มี 3 โครงการ คือ

5.2.1 โครงการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยและสร้างศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

5.2.2 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพด้านดนตรีไทย และสร้างศูนย์การเรียนรู้ดนตรีไทย เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

5.2.3 โครงการพัฒนาศักยภาพสู่ความเป็นเลิศด้านกีฬา สำหรับเด็กประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬา เช่น ตะกร้อ ฟุตบอล ฟุตซอล และวอลเลย์บอล เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในเวลาและฝึกซ้อมพิเศษนอกเวลาในตอนเย็นวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และวันเสาร์-อาทิตย์ โดยครูผู้สอนกีฬา

5.3 การจัดการศึกษานอกระบบ

ได้จัดทำโครงการโตนดเมืองเพชร เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความสามารถในการนำทรัพยากรหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นมาประกอบอาชีพได้ ประกอบด้วยกิจกรรม 1) การจัดการเรียนรู้และสร้างศูนย์การเรียนรู้เรื่อง ตาลโตนดเมืองเพชร 2) จัดซื้อวัสดุฝึกทำผลิตภัณฑ์จากส่วนประกอบของ ต้นตาล เช่น ใบตาล ลูกตาล จาวตาล เปลือกตาล ต้นตาล เพื่อการจัดการเรียนการสอนทำผลิตภัณฑ์โดยการฝึกอบรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในชั่วโมงชุมนุม 3) จ้างเหมาครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญด้านงานหัตถกรรมตาลโตนดเมืองเพชร จำนวน 7 คน เพื่อจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนในระบบในกิจกรรมชุมนุม และนักเรียนนอกระบบ ได้แก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนผู้สนใจในวันเสาร์ กิจกรรมที่ทำ ได้แก่ กิจกรรมการทำตัวสัตว์จากจาวตาล การสานใบตาลเป็นตัวสัตว์และของใช้ เป็นต้น

5.4 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละคน จนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ มี 1 โครงการ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม คือ

โครงการสอนงานอาชีพที่เป็นรายได้เสริม ประกอบด้วย

กิจกรรมที่ 1 ฝึกอบรมการทำน้ำพริกแกงประเภทต่างๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น น้ำพริกแกงส้ม น้ำพริกแกงเผ็ด และน้ำพริกเผา

กิจกรรมที่ 2 การทำดอกไม้จันทน์ พวงหรีด และการร้อยลูกปัด โดยครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นครูผู้สอน

จากการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โรงเรียนเทศบาล 2 วัดพระทรง (สุทิวีเทศอุปถัมภ์) ได้ทำการประเมินตามคู่มือที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำขึ้นในปีการศึกษา 2558 ผลการประเมินพบว่า 1) ผลที่เกิดกับครู ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย มีการจัดกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) ผลที่เกิดกับผู้เรียน ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปประกอบอาชีพได้ 3) ผลที่เกิดกับโรงเรียน โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการศึกษาของชุมชน และโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างหลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 4) ผลที่เกิดกับชุมชน เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียน มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและช่วยกันอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (โรงเรียนเทศบาล 2 วัดพระทรง (สุทิวีเทศอุปถัมภ์), 2556: 29-43)

6. ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ได้มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นหลายเรื่อง ในที่นี้ขอนำเสนอเป็นตัวอย่างเพียงสองเรื่อง ดังนี้

ฐิติพรรณ บันลือทรัพย์ (2561: 121-128) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงประเมิน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปปา (CIPPIEST

Model) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทของโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างความต้องการของสังคมกับวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษา รองลงมาความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเพียงพอของสถานที่ในการทำกิจกรรม รองลงมาความเหมาะสมของเนื้อหา การจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. กระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบโครงการ การสำรวจความต้องการการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ 1) ด้านผลกระทบ ผู้เรียนสามารถเสนอแนวทางในการพัฒนางานของตนเองได้และนักเรียนมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง 2) ด้านประสิทธิผล นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถพัฒนาเป็นอาชีพได้ 3) ด้านความยั่งยืน การดำเนินงานมีความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอกและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ ครูสามารถนำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและสังคม

วราศิน ดาศรี (2558: 35) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าบ่อ สังกัดเทศบาลเมืองท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2558) 2) ปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการบริหารโครงการมีความเหมาะสม 3) กระบวนการในการดำเนินการจัดกิจกรรมบริหารโครงการมีความเหมาะสม 4) ผลผลิตมีความเหมาะสม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนผู้ปกครองและนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

จากผลงานวิจัยดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการประเมินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตพบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและแผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเพียงพอและเหมาะสม 3) ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมทั้ง

การแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบและการจัดกิจกรรม 4) ด้านผลผลิต ผู้ปกครองและนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

บทสรุป

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตถือเป็นนวัตกรรมทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้โรงเรียนในสังกัดซึ่งกระจายอยู่ตามท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยปฏิบัติมีความคล่องตัวในการบริหารการจัดการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรศาสนา ผู้แทนครู เป็นต้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน ทำให้เด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละบุคคลสามารถนำองค์ความรู้ไปประกอบอาชีพได้โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคง

จากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตดังกล่าวข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่พัฒนาจากฐานรากของประเทศ คือ พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อส่งผลต่อความเข้มแข็งของสังคมและประเทศ จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนทุกสังกัดซึ่งกระจายอยู่ตามท้องถิ่นทั่วไทย ไม่เฉพาะแต่โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ได้นำแนวคิดนี้ไปสู่การปฏิบัติอย่างพร้อมเพรียงกัน อย่างไรก็ตามการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของแนวคิดนี้ ซึ่งผู้เขียนมีแนวคิดที่จะเสนอแนะ 3 ประการ คือ 1) โรงเรียนที่อยู่ใกล้ๆ กันหรืออยู่ในกลุ่มเดียวกัน ควรมีการประสานความร่วมมือจัดตั้งเป็นเครือข่ายการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือกันโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปันทรัพยากรซึ่งกันและกัน 2) โรงเรียนควรตั้งศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นได้เข้าร่วมการบริหารโรงเรียนอย่างแท้จริงตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูในโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านวิชาการและความสามารถพิเศษด้านดนตรี กีฬาและงานอาชีพต่างๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควร

กำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดทั้งสร้างขวัญกำลังใจและสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น เพื่อสร้างการยอมรับ ผู้เขียนคาดหวังว่าถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันเป็นพลังขับเคลื่อนด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจและก้าวไปด้วยกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีอาชีพ มีรายได้ ย่อมทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็ง นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของประเทศตามเป้าหมายที่วางไว้ ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หรืออย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา บุญส่ง. (2551). การพัฒนาตัวบ่งชี้บทบาทความเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กาญจนา วัฒนสุนทร. (2555). รายงานผลการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาท้องถิ่น แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: เอ็ดดูมิเดีย.
- จิตติพรรณ บันลือทรัพย์. (2561). การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ปกรณ ปรียากร. (2558). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในเอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ 1-6 (พิมพ์ครั้งที่ 14). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรเมธี วิมลศิริ. (2559). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. หลักสูตรวิชาการประกันภัยระดับสูง (วสป.) รุ่นที่ 1 ปี 2559 ณ ห้องประชุมสถาบันวิทยาการประกันภัยระดับสูง รุ่นที่ 6 ปี 2559.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562. สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2562, จาก www.vatchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/057/T_0049.PDF.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- โรงเรียนเทศบาล 2 วัดพระทรง (สุทธิวิเทศอุปถัมภ์). (2556). การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น. เพชรบุรี: ผู้แต่ง.
- วราสิน ดาศรี. (2558). รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าบ่อ (ท.1) สังกัด

- เทศบาลเมืองท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2558, จาก www.tbmu.ac.th/index.php?name=research&category=1.
- กระทรวงมหาดไทย. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษา. ส่วนแผนและงบประมาณทางการศึกษาท้องถิ่น. (2551). **การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นและระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). **รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุวรรณ พินตานนท์ และกาญจนา วัฒนสุนทร. (2555). **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: เอ็ดดูมิเดียพับลิชชิง.
- สุวรรณ พินตานนท์. (2555). **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: เอ็ดดูมิเดียพับลิชชิง.
- Dave, R.H. (1975). **Reflections on lifelong education and the school**. (UIE Monograph III) Hamburg: Unesco Institute for Education.
- Galbraith, M.W. (Ed.). (1992). “Future Prospects for Rural Lifelong Education” in Galbraith, M.W. **Education in the rural American community: A lifelong process**. Florida: Krieger Publishing.
- Hainuat, L.D. (1981). “Educational needs” in UNESCO. **Curricula and lifelong education: Education on the move**. France: Imprimeries du Chambéry.
- Peterson, R.R. (1979). “Present source of education and learning” in Peterson R.E. (Ed.). **Lifelong learning in American**. San Francisco: Jossey-Bass.